

volji, smo dolžni skrbeti za svoj jezik in svojo kulturo. Zato je odpad od naroda nespoštovanje božje volje in prelom z vero. Iz tega je izpeljal, da je jezik tudi varuh vere. Opozoriti je treba na Zrnčevo trditev, da je v washingtonskem državnem arhivu na stotine pisem, ki tožijo Barago pred oblastmi zaradi njegovega odnosa do Indijancev. Mirko Rijavec v prispevku o odnosu med Slomškom in Kocijančičem opozarja na zasluge slednjega pri poimenovanju Mohorjeve družbe po tem svetniku in ne po sv. Modestu, sicer pa govori predvsem o Goriški Mohorjevi družbi. Referata Romana Tomina o upodobitvah Antona Martina Slomška zaradi dragih reprodukcij niso mogli objaviti, ampak so ga nadomestili s štirimi portreti.

Iz vsega povedanega sledi, da so na simpoziju obravnavali Slomška predvsem kot duhovnika in škofa, manj pa kot eno osrednjih oseb v naši politični zgodovini 19. stoletja. To dejstvo moramo obžalovati, ker lavantinski škof še zdaleč ni dokončno obdelan v tem pogledu. Posebej nam mora biti žal še zato, ker strokovnjaki za ta vprašanja obstajajo in to celo v Mariboru (Viktor Vrtnjak). Trstenjak je v svojem članku zapisal: »Vsak pravi preroditelj (reformator) mora biti predvsem daljnoviden, če to ni, je samo narodni vzvodnik.« (str. 30). Slomšek je reformator nedvomno bil. Prav bi bilo, da bi ga tudi v tem pogledu spoštovali. Slomšek namreč ni ločeval med svojim služenjem Cerкви in narodu. Morali bi se bolj dotakniti že omenjenega Slomškovega filozofskega odnosa do Slovencev in njihove kulture, še zlasti, ker so bili nekateri njegovi sodobniki — škofje, kot tudi njegov neposredni naslednik, zelo gluhi za taka stališča. Res je, da je pri večini ocen Slomška v našem zgodovinarstvu zelo prisotna, zadrega zaradi nepoznavanja njegovih možnosti ter kompetenc kot duhovnika in škofa. Vprašanje je namreč, če ga škofovstvo pri borbi za slovenske narodne pravice ni bolj oviralo kot mu dajalo proste roke. Ne glede na to sta prinesla simpozij in knjiga nova spoznanja in odprla nekatere nove probleme.

Stane Granda

Trinkov simpozij v Rimu. Rim : Slovenska bogoslovna akademija, 1985. 166 strani.

Od 5. do 10. septembra 1983 je Slovenska bogoslovna akademija v Rimu organizirala simpozij o Ivanu Trinku. K temu jo je vzpodbudil uspeh, ki ga je dosegel Slomškov simpozij v Rimu leta 1982 v njeni organizaciji. V zborniku, ki je izšel z letnico izida 1985, je napisal uvod Maksimiljan Jezernik. Opisal je organizacijo simpozija, predstavil predavatelje in njihove teme ter vzdušje, v katerem je simpozij potekal. Okvir drugim referatom je podal Franc Kralj z razpravo Beneški Slovenci, kratek zgodovinski oris. Kratko in pregledno je opisal dogajanje v Beneški Sloveniji, od problematike samega imena, do zgodovinskega dogajanja. Zgodovinski del je začel s predslavanskim obdobjem, nadaljeval z naselitvijo in pokristjanjevanjem Slovencev, govoril o življenju pod vladjo Beneške republike, kjer je poudaril posebnosti, ki so se razvile v upravi in življenju tega področja. Francoska in avstrijska oblast, ki sta v začetku 19. stoletja druga za drugo prevzeli to ozemlje, za te posebnosti nista imeli razumevanja in sta — kot vsaka nova in tuja oblast — vsiljevali svoje zahteve. Tak odnos je med prebivalstvom sprožil negativno reakcijo in navdušenje za Italijo, ki pa se je poglelo, ko je dežela res prišla v okvir italijanske države. Tudi ta ni imela več razumevanja za njene posebnosti, začel se je italijanski pritisk na slovensko prebivalstvo, ki se je z leti le stopnjeval. V času druge svetovne vojne je bila narodna neprebuženost med prebivalstvom Beneške Slovenije še precejšnja in tudi slovenski partizani niso izbrali najprimernejših prijemov, da bi si pridobili domače prebivalstvo. Od konca druge svetovne vojne pa do danes se morajo Beneški Slovenci še vedno boriti za svoje osnovne narodne pravice.

Temu okvirnemu referatu je sledilo delo Irene Lupinc-Košuta, ki govori o Trinkovi življenjski poti. Najprej nam na kratko predstavi Trinkov življenjepis, nato pa se podrobneje ustavi ob pomembnejših dogodkih. Ob tem, kako se je seznanil s slovensko pisano besedo, se pravzaprav naučil slovenščine in začel tudi sam ustvarjati. Spregovori o njegovem pesniškem in pisateljem delovanju, o delu na področju filozofije, prevajanja in glasbe. Poleg tega pa predstavi Trinka tudi kot upodabljajočega umetnika, znanstvenika in politika.

Anton Trstenjak je v delu Podoba Trinkove osebnosti na podlagi karakterološko grafološke analize predstavil Trinka na osnovi njegove pisave. Analiziral je bogat material Trinkovih rokopisov, kar je nadomestilo možnost primerjalne študije Trinkove pisave s pisavo drugih osebosti, ki bi bile z njim v poklicni in časovno-zgodovinski zvezi. Mario Qualizza je govoril o Trinku filozofu in tako dopolnil Trinkov življenjepis. Martin Jevnikar je govoril o Trinku kot prevajalcu in posredniku med slovansko in latinsko kulturo. Trinko je prevajal v italijanščino ne le slovenske

avtorje, pač pa tudi dela iz hrvaščine, poljščine, češčine in ruščine. Izbral si je take avtorje, s katerimi je italijanskemu občinstvu lahko prikazal zgodovino in kulturno dejavnost ter kulturno raven posameznih slovanskih narodov. O njegovem jeziku, o razvoju jezika in posebnostih je govorila Fedora Ferluga-Petronio. Pavle Merku je predstavil Trinkovo obsežno glasbeno dejavnost, tako ustvarjalno kot tudi po-ustvarjalno. Referatu je dodan seznam Trinkovih skladb, ki pa, kot pravi avtor sam, ni popoln.

Tomaž Pavšič je izčrpno predstavil Ivana Trinka kot pesnika Beneške Slovenije. Govoril je o njegovem pesniškem razvoju in zorenju in o ostri kritiki, ki so je bile deležne njegove pesmi s strani kranjskih kritikov. Ti niso bili pripravljeni upoštevati tega, da je pesnik živel in pesnil odmaknjeno od takratnih literarnih krogov, ki so vladali na Kranjskem. Vsebina večine pesmi je narodno prebudna; upa na povezavo z vso Slovenijo na kulturnem in narodnem področju, zavzema se za razumevanje in strpnost med narodi in za sožitje vseh ljudi. Pomembno je pri tem tudi to, da je Trinko pisal pesmi v slovenskem jeziku in ne v narečju, ker je hotel tako Beneške Slovence približati drugim Slovencem. O Ivanu Trinku kot ravnatelju Zavoda Ubogih sester v Vidmu je spregovorila sr. Rosalia Olanda Miazzo. Viljem Černo pa je opisal Trinka kot simbol Beneške Slovenije. Bil je človek, ki se je zavedal svoje vloge, možnosti in dolžnosti, ki jih je imel kot izobraženec med domačim prebivalstvom, da ga dvigne iz otopenosti in navduši za slovenstvo. Skušal je doseči razumevanje tudi na italijanski strani, napisal je slovnico za Italijane, da bi ti spoznali svoje sosede. Razkrinkaval je laži in podtikanja, ki so se širile o Beneških Slovencih. Njegovo delo na tem področju je le polagoma dalo rezultate in jih daje prázpav ravšele danes.

Ev a G H o l z

Arnold Suppan, **Die österreichischen Volksgruppen. Tendenzen ihrer gesellschaftlichen Entwicklung im 20. Jahrhundert.** Wien : Verlag für Geschichte und Politik, 1983. 263 strani + 3 zvd.

Skoraj hkrati (čeprav z za leto starejšo časovno označbo) kot poluradna knjiga treh avtorjev, o kateri je izšla ocena že v 37. letniku Zgodovinskega časopisa (1983, str. 307—338), je docent dunajske univerze dr. Arnold Suppan, ki je po rodu Korošec jezikovno mešanega rodu (sam omenja slovenskega deda; zrasel je v Št. Vidu ob Glini / St. Veit a. d. Glan — do 1518 koroškem glavnem deželnem mestu, ki je že ob koncu srednjeveške germanizacije ostalo na nemški strani, severno od tedanje narodnostne meje, ki je tekla ob Krnskem gradu in Gospej Sveti), napisal in objavil knjigo, ki jo ocenjujem. Posvečena ni samo koroškim Slovincem, marveč štirim glavnim manjšinskim narodnostim — dunajskim Čehom (Slovakov jezikovna štetja niso ločila od njih), gradiščanskim Madžarom in Hrvatom ter koroškim Slovincem (le na enem mestu so obravnavani tudi štajerski). Koroški Slovenci so poglavitni predmet knjige — najbrž ne le zaradi avtorjeve intimnejše zveze z njimi, marveč je izhodišče tega pač tudi dejstvo, da gre le pri njih za nosilce najstarejšega še živega jezika ne le na Koroškem, marveč na večjem delu današnjega avstrijskega ozemlja (izjema so Tirolsko, del Salzburškega ter zahodni del Zgornje Avstrije), medtem ko so druge tri skupine sestavni del mlajših kolonizacijskih tokov (mlajših tudi od bavarsko-nemškega in ne le slovenskega oz. »alpsko-slovanskega«). Tudi v svoji oceni se bom v bistvu zadržal le pri »slovenskem« delu knjige, se pravi pri tistih nekaj preko 100 straneh, ki obravnavajo koroške (v skromnem delu tudi štajerske) Slovence. V tem pogledu je knjiga posebej zanimiva, ker je za koroške Slovence prvo delo, ki skuša do našega časa nadaljevati analizo Zwitterjevega Koroškega vprašanja (1937), ki jo za zadnje desetletje z uporabo podatkov štetja 1981 (Suppan jih še ni imel na razpolago, Unkart pa tudi le globalne številke za sodne okraje) skuša še podaljšati Albert Reiterer (v knjigi Doktor und Bauer; Ethnischer Konflikt und sozialer Wandel: Die Sozialstruktur der slowenischen Minderheit in Kärnten, Drava / Slovenski znanstveni inštitut, Celovec 1986, uvod podpisan decembra 1985, 183 str.).

Obravnava Slovencev na Štajerskem je omejena le na število Slovencev po štetjih 1910, 1939 in 1971 (str. 61—66), medtem ko je za štetje 1934 naveden le skupni podatek za vso deželo in enako tudi za »štetje posebne vrste« 1976; za 1923 in 1961 podatka o številu Slovencev v tej deželi sploh ni na razpolago (»nicht ausgewertet« na statističnem uradu), za 1951 pa je očitno nepopoln (le del kombinacij s slovenskim jezikom). Za leto 1910 se poleg tega podrobnejša preglednica (str. 62) razlikuje od sumarne (str. 18), ker sega preko državne meje 1919 na jug. Najbrž bi bilo tudi prav, če bi Suppan do 1910 razmejil svoje preglednice do preglednic in števil Matjaža